

บทบาททางการเมืองการปกครองของพระนางอลันดอ
ในวรรณกรรมเรื่องพม่าเสียเมือง ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช¹
The role on political of Queen Alanandor in PHAMA SIA MUANG
of M.R. Kukrit Pramoj' s.

รุจิสันต์ ชูรักษา², พัชรินทร์ อนันต์ศิริวัฒน์³
Rujisan Chooraksa², Patcharin Anunsiriwat³

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาวิเคราะห์บทบาททางการเมืองการปกครองของพระนางอลันดอที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่องพม่าเสียเมือง ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช และวรรณกรรมร่วมสมัยอื่นๆ จำนวน 4 เรื่อง

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ทำให้พระนางอลันดอเข้าไปมีบทบาททางการเมืองการปกครองคือ ปัจจัยด้านฐานันดรศักดิ์ ปัจจัยด้านความมีสติปัญญาเฉลียวฉลาด และปัจจัยด้านพระอุปนิสัยที่ใฝ่สูงทะเยอทะยาน นอกจากนี้พฤติกรรมการแสดงออกที่สื่อถึงวิธีการต่าง ๆ ของพระนางอลันดอ ได้แก่ วิธีการวางพระราชาอำนาจเหนือพระเจ้านั้นดูละพระอัศรมเหินนั้นมดอ วิธีการหาสมัครพรรคพวก วิธีการวางแผนกำจัดฝ่ายที่เป็นปรปักษ์ วิธีการวางแผนแต่งตั้งเจ้าฟ้าสืบทอดให้เป็นกษัตริย์ และวิธีการชี้แนะให้พระนางศุภยลิตเข้าไปมีอำนาจทางการเมือง ทั้งปัจจัยและวิธีการดังกล่าวมีผลทำให้พระนางอลันดอเข้าไปมีบทบาททางการเมืองการปกครองของประเทศพม่า นับตั้งแต่สมัยพระเจ้านันทบุเรงจนกระทั่งประเทศพม่าเสียเอกราชให้กับประเทศอังกฤษ

คำสำคัญ: พระนางอลันดอ, บทบาททางการเมืองการปกครอง, วรรณกรรมเรื่องพม่าเสียเมือง

Abstract

The objective of this research is to study the political and administrative roles of Queen Alanandor in PHAMA SIA MUANG of M.R. Kukrit Pramoj's and four contemporary literary.

¹บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบบทบาททางการเมืองการปกครองของตัวละครสตรีในวรรณกรรม เรื่องพม่าเสียเมืองกับซูสีไทเฮา ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช”

²นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร (M.A. (Thai) Department Thai Language Humanities, Naresuan University) Email: rujisan19911991@gmail.com

³รองศาสตราจารย์ ดร. ประจำภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร (Associate professor Ph.D. Department Thai Language Humanities, Naresuan University Email: yangpatcharina@yahoo.co.th)

To analyze the characteristic and behavior of Queen Alanandor. As a result, the factors that made her fall into the role of politics is the factor of dignity, the factor of intelligence, and the factor of aspiration. In addition, the behavioral expression that depicts her various methods in implementing empowerment over King MINDUNG and Queen NANMADOR, implement on finding a partner, planning to defeat the enemy, planning for Prince SIPOR and appointing him as the king of Burma also, implement in guiding Princess SUPPHAYALAT to fall into politics. All the above result in political roles of Burma, ever since King MINDUNG of Burma's independence in Britain.

Keywords: Queen Alanandor, Role of political, PHAMA SIA MUANG

บทนำ

วรรณกรรมร่วมสมัยที่เป็นเรื่องเล่าอิงประวัติศาสตร์ของชนชาติใดก็ตามมักจะมีการเล่าถึงตัวบุคคลซึ่งมีอยู่จริงในประวัติศาสตร์นั้นด้วย มารศรี สอทิพย์ (2551: 1) ได้กล่าวว่า เรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์นอกจากมุ่งบันทึกเรื่องราวและเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ โดยมีเค้าโครงมาจากเหตุการณ์จริงทางประวัติศาสตร์แล้ว ยังได้บันทึกอารมณ์ความรู้สึกต่างๆ ของผู้คนที่มีต่อเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์นั้นไว้ด้วย ดังนั้นวรรณกรรมร่วมสมัยที่อิงประวัติศาสตร์ก็จัดได้ว่าเป็นเรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์จึงต้องมีการนำเสนอเรื่องราวของบุคคลที่มีอยู่ในประวัติศาสตร์ โดยนำเสนอผ่านบทบาทของตัวละครบุคคลในประวัติศาสตร์ในการดำเนินเรื่องเล่านั้นๆ

กลุ่มงานวรรณกรรมร่วมสมัยของนักเขียนไทยมีอยู่จำนวนหนึ่งที่เขียนเรื่องดังกล่าวโดยการ “อิง” จากประวัติศาสตร์ของชนชาติอื่น โดยเฉพาะ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช นอกจากนวนิยายเรื่องสี่แผ่นดิน ไผ่แดง กาเหว่าที่บางเพลง และเรื่องอื่นๆ ที่ท่านเป็นผู้ประพันธ์ขึ้นนั้นก็ยังมียุทธกรรมที่น่าสนใจอีกคือ สารคดีอิงประวัติศาสตร์ เรื่องพม่าเสียเมือง ที่เป็นเรื่องที่เขียนโดยอิงมาจากประวัติศาสตร์ของพม่าในช่วงสมัยพระเจ้ามินดงจนถึงสมัยพระเจ้าสิปอ ซึ่งวรรณกรรมเรื่องนี้มีการนำเสนอให้เห็นถึงบทบาททางการเมืองการปกครองของตัวละครสตรีที่เป็นผู้ใกล้ชิดกับพระมหากษัตริย์ คือ พระนางอเลนนดอเป็นพระมเหสีในพระเจ้ามินดงพระมหากษัตริย์พม่า โดยบทบาทดังกล่าว ทำให้พระนางอเลนนดอเข้าไปมีอำนาจทางการเมืองการปกครองประเทศพม่า

Myint Thandar Thein (2556: 73-76) กล่าวว่า เหตุการณ์ภายในประเทศพม่าช่วงปลายสมัยพระเจ้ามินดงเริ่มมีปัญหาวนวายเป็นเรื่องราชบัลลังก์เนื่องมาจากพระเจ้ามินดงไม่ทรงยกตำแหน่งอุปราชแก่โอรสพระองค์ใด ภายในพระราชวังก็มีปัญหาวนวาย เพราะเจ้ามินดงมีพระมเหสี 53 พระองค์ มีพระโอรส 48 องค์ มีพระธิดา 62 องค์ เจ้าชายส่วนใหญ่เจริญพระชนม์แล้ว นอกจากนี้ทุกพระองค์ล้วนมีความสามารถ จึงเป็นการตัดสินใจยากที่จะเลือกพระองค์ใดเป็นกษัตริย์องค์ต่อไป ภายในพระราชวังแบ่งฝักแบ่งฝ่ายกันหลายกลุ่ม ทุกกลุ่มต่างต้องการมีอำนาจทางการเมืองการปกครอง ในที่สุดก็เกิดการวางแผนเพื่อชิงราชบัลลังก์ ในจำนวนนี้กลุ่มสำคัญคือ พระนางอเลนนดอ

(ชินพิวมะชิน) พระมเหสีของพระเจ้ามินดง โดยการสนับสนุนของอำมาตย์กินหูนหมั่นก็ และ
อำมาตย์แดงดาหมั่นก็ ซึ่งบุคคลกลุ่มนี้ได้ช่วยให้สนับสนุนเจ้าชายสีป่อให้ขึ้นครองราชย์

จากเหตุการณ์ภายในประเทศพม่าข้างต้น แสดงให้เห็นว่าการขึ้นเป็นกษัตริย์ของพระเจ้าสีป่อ
นั้น มีผู้สนับสนุนอยู่เบื้องหลังคือ พระนางอเลนันดอที่ต้องการให้พระเจ้าสีป่อขึ้นเป็นกษัตริย์ก็
เพราะว่าคู่รักของพระเจ้าสีป่อเป็นพระราชธิดาของพระนางเองคือ พระนางศุภยาลัต เพื่อเป็นการ
เสริมสร้างฐานอำนาจทางการเมืองการปกครองของพระนางอเลนันดอ พระนางจึงใช้วิธีการต่าง ๆ
เพื่อให้ตนเองเข้าไปมีบทบาททางการเมืองการปกครองประเทศและจากประวัติความเป็นมาของ
พระนางอเลนันดอดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจพฤติกรรมที่แสดงออกของพระนางอเลนันดอ
ในด้านการเมืองการปกครองประกอบกับผู้วิจัยได้ศึกษาพบว่า มีผู้นำเรื่องราวของพระนางอเลนันดอ
มาแต่งเป็นวรรณกรรมร่วมสมัยในหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นสารคดีอิงประวัติศาสตร์ บทละคร
ละครโทรทัศน์ จากการศึกษาด้วยบทดังกล่าวผู้วิจัยมีจุดมุ่งหมายจะวิเคราะห์ “บทบาททางการเมือง
ปกครอง” ของตัวละครพระนางอเลนันดอ

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

เพื่อศึกษาบทบาททางการเมืองการปกครองของพระนางอเลนันดอที่ปรากฏในวรรณกรรม
เรื่องพม่าเสียเมือง ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตของข้อมูลในบทความวิจัยนี้คือ การศึกษาวิเคราะห์บทบาททางการเมืองการ
ปกครองของตัวละครพระนางอเลนันดอในวรรณกรรมเรื่องพม่าเสียเมือง ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์
ปราโมชเป็นเล่มหลัก และเพื่อให้การวิเคราะห์ในประเด็นต่าง ๆ ชัดเจนยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงได้คัดสรร
ข้อมูลทางวรรณกรรมร่วมสมัยเล่มอื่น ๆ ที่มีการเล่าถึง ตัวละครพระนางอเลนันดอมาประกอบการ
วิเคราะห์ในประเด็นนั้น ๆ ด้วย สามารถแบ่งข้อมูลทางวรรณกรรมได้ ดังนี้

1. ข้อมูลหลักที่ใช้ในการวิจัย
  - 1.1 สารคดีประวัติศาสตร์ เรื่องพม่าเสียเมือง ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช
2. ข้อมูลรองที่ใช้ประกอบในการวิจัย
  - 2.1 สารคดีแปล เรื่องราชินีศุภยาลัต จากนางกษัตริย์สู่สามัญชน (Thibaw's Queen) ของ
H. Fielding ผู้แปลคือ สุภัตรา ภูมิประภาส และ สุภิดา แก้วสุขสมบัติ
  - 2.2 สารคดี เรื่องพระเจ้าสีป่อ ของ สมถวิล พิศนาค
  - 2.3 บทละครเรื่องมหาราชวงศ์พม่า (แผ่นดินพระเจ้าสีป่อมินทร์) ของ ประเสริฐอักษร
  - 2.4 บทโทรทัศน์ เรื่องเพลิงพระนาง ของ ภาควิทยา (ช่อง 7 ปี พ.ศ. 2560)

แนวคิดและทฤษฎี

แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์จากเอกสารที่นำมาประกอบการ
ศึกษาวิเคราะห์ถึงบทบาทของตัวละครพระนางอเลนันดอในด้านการเมืองการปกครอง คือ แนวคิด

ทางจิตวิทยาการเมือง ปัจจัยทางจิตวิทยาที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเมือง ของ ณรงค์ สีนสวัสดิ์ (2539) สรุปใจความพอสังเขป ดังนี้

1. สิ่งกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ คือ ลักษณะนิสัยของมนุษย์ ได้แก่ ความเชื่อ ค่านิยม และบุคลิกภาพ

1.1 ความเชื่อหมายถึง สิ่งที่บุคคลคิดว่า การกระทำบางอย่างหรือปรากฏการณ์บางอย่าง หรือสิ่งของบางอย่าง หรือคุณสมบัติของสิ่งของหรือของบุคคลบางอย่างมีอยู่จริงหรือเกิดขึ้นจริง ๆ กล่าวคือ การที่บุคคลหนึ่งคิดถึงอะไรก็ได้ในแง่ของข้อเท็จจริง คือเขาคิดว่าข้อเท็จจริงมันเป็นเช่นนั้น ซึ่งความคิดของเขานั้นอาจไม่ถูกต้องตามความเป็นจริงก็ได้ แต่ถ้าเขาคิดว่าความจริงเป็นเช่นนั้น แล้วนั่นคือความเชื่อของเขา

การได้มาซึ่งความเชื่อ ความเชื่ออาจจะได้มาโดยการเห็น ได้สัมผัส ได้ยินกับหู หรือได้รับคำบอกเล่า อ่านจากข้อเขียนสิ่งตีพิมพ์ รวมทั้งการคิดขึ้นมาเอง ความเชื่อได้มาง่ายและอาจเปลี่ยนไปได้ง่าย เราอาจจะเชื่อว่าคนอเมริกันใจคอเผื่อแผ่เพราะเราอ่านจากหนังสือซึ่งเขียนว่า คนอเมริกันใจคอเผื่อแผ่ แต่ถ้ามีเพื่อนเราได้ไปอเมริกา และกลับมาเล่าให้เราฟังว่าคนอเมริกันเห็นแก่ตัวพร้อมกันยกตัวอย่างให้เรารู้ด้วย เราก็อาจจะเปลี่ยนความเชื่อที่เรามีต่อคนอเมริกันเสียใหม่

1.2 ค่านิยม คือแนวความคิดทั้งที่เห็นได้ชัดเจนและไม่เด่นชัด ซึ่งเป็นลักษณะพิเศษของบุคคลหนึ่งหรือกลุ่มบุคคลหนึ่งเกี่ยวกับว่าอะไรเป็นสิ่งที่ดี ซึ่งเป็นความคิดที่มีอิทธิพลให้บุคคลเลือกกระทำการอันใดอันหนึ่งจากวิชาการที่มีอยู่หลาย ๆ วิธีหรือเลือกเป้าหมายอันใดอันหนึ่งจากหลาย ๆ อันที่มีอยู่

ค่านิยมนั้นเป็นสิ่งที่บอกบุคคลอย่างกว้าง ๆ ว่าจุดมุ่งหมายอะไรบ้างในชีวิตเป็นสิ่งที่น่าสนใจ ประการ ฉะนั้น ค่านิยมจึงเป็นเรื่องขึ้นนวบปฏิบัติอย่างกว้าง ๆ ให้แก่บุคคล ซึ่งพอสรุปได้ว่า ค่านิยมนั้นอาจหมายถึงการคำนึงถึงแนวประพฤติปฏิบัติว่าอะไรควรหรือไม่ควร เช่น คนควรจะเป็นคนซื่อสัตย์ ทำอะไรก็ต้องทำด้วยความซื่อสัตย์หรืออาจหมายถึงจุดหมายของชีวิต เช่น ควรจะหาความสุขทางใจให้มากกว่าสะสมความร่ำรวยในทางวัตถุ คือคิดว่าความสุขทางใจสำคัญกว่าการมีวัตถุต่าง ๆ มาก

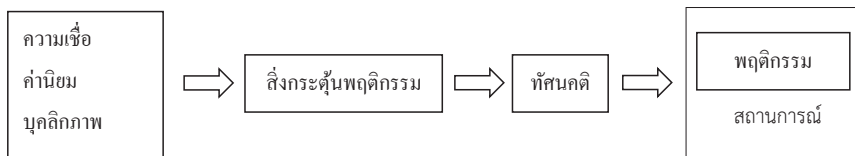
1.3 บุคลิกภาพ ในที่นี่ใช้บุคลิกภาพตามแนวทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (Psychoanalytical Theory) Robert Lundin ให้คำจำกัดความของบุคลิกภาพว่า คือเครื่องมือในการกำหนดพฤติกรรมที่มีลักษณะเด่นหลาย ๆ ประการ ซึ่งบุคคลได้มาภายใต้สถานการณ์พิเศษ สำหรับ Raymon Cattel ได้ให้คำจำกัดความว่า บุคลิกภาพคือสิ่งที่บอกว่าบุคคลคนหนึ่งจะทำอะไรถ้าเขาอยู่ในสถานการณ์หนึ่ง จากคำจำกัดความดังกล่าวสามารถสรุปได้ว่า บุคลิกภาพคือสิ่งที่บอกว่าบุคคลจะปฏิบัติอย่างไรในสถานการณ์หนึ่ง ๆ หมายความว่าสถานการณ์อย่างเดียวกันแล้วคน 2 คน มีพฤติกรรมต่างกัน เราอาจจะอธิบายได้ว่าความเป็นเพราะเขามีบุคลิกภาพที่ต่างกันและคน ๆ เดียวกันถ้าอยู่ในสภาพแวดล้อมหรือสถานการณ์ที่แตกต่างกันออกไป

2. สิ่งที่กำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ ประกอบไปด้วย 1. สิ่งกระตุ้นพฤติกรรม 2. ทักษะคติ 3. สถานการณ์ ทั้งสามปัจจัยนี้เป็นสิ่งที่กำหนดให้มนุษย์แสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ออกมาในลักษณะที่แตกต่างกัน มีรายละเอียดดังนี้

2.1 สิ่งกระตุ้นพฤติกรรม (Stimulus object) ลักษณะนิสัยของบุคคล คือความเชื่อ ค่านิยม บุคลิกภาพนั้นมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมก็จริงอยู่ แต่พฤติกรรมจะเกิดขึ้นยังไม่ได้ถ้าไม่มีสิ่งกระตุ้นพฤติกรรม ถ้าจะยกตัวอย่างที่เกี่ยวกับพฤติกรรมทางการเมือง ก็เช่นการที่รัฐบาลให้ขึ้นราคา รถโดยสาร บางคนอาจจะไม่โหมกจนไปเดินขบวนประท้วง แต่บางคนอาจไม่โหมหรือไม่ไปเดินขบวน หมายความว่า การขึ้นราคารถโดยสารเป็นสิ่งกระตุ้นพฤติกรรม มีพลังเพียงพอที่สามารถทำให้สำหรับบางคนประท้วงแต่ไม่มีพลังเพียงพอสำหรับทำให้อีกหลาย ๆ คนประท้วง

2.2 ทศคติ (Attitude) หมายถึงการที่บุคคลคิดถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือคนใดคนหนึ่งหรือ การกระทำอันหนึ่งในตนเองที่ว่าดีหรือไม่ สมควรหรือไม่ เหมาะสมหรือไม่ ซึ่งทศคตินั้นจะเป็น ลักษณะเฉพาะเจาะจงกว่าเรื่องค่านิยมหรือบุคลิกภาพ เพราะค่านิยมเช่นค่านิยมที่มีต่อระบอบ ประชาธิปไตย ต่อความซื่อสัตย์ ต่อวัตถุนั้น จะมีลักษณะกว้าง ๆ ไม่เฉพาะเจาะจงต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

2.3 สถานการณ์ (Situation) หมายถึงสิ่งแวดล้อมทั้งที่เป็นบุคคลและไม่ใช่มบุคคลซึ่งอยู่ในสถานะที่บุคคลกำลังจะมีพฤติกรรม ดังนั้นถ้าสถานการณ์บางอย่างเปิดช่องทางอิสระให้แล้ว พฤติกรรมของคนก็อาจจะแตกต่างกันไปตามแต่ลักษณะนิสัยของเขา ถ้าพิจารณาตั้งแต่ข้างต้น ที่กล่าวมานั้น จะสามารถสรุปได้ว่าพฤติกรรมของคนเราขึ้นอยู่กับ ลักษณะนิสัย สิ่งกระตุ้นพฤติกรรม ทศคติ และสถานการณ์ อธิบายเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

จากแผนภูมินี้จะเห็นได้ว่าทศคตินี้อิทธิพลมาจากลักษณะนิสัย คือความเชื่อ ค่านิยมและ บุคลิกภาพ รวมกับสิ่งกระตุ้นพฤติกรรมซึ่งจะเป็นบุคคล การกระทำหรือวัตถุก็ได้

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. บทความวิจัยฉบับนี้เป็นการศึกษาวิเคราะห์เฉพาะบทบาททางการเมืองการปกครองของ ตัวละครที่เป็นตัวละครหลัก คือพระนางอเลนันตอ ตลอดจนตัวละครรองอื่น ๆ ที่มีความสัมพันธ์ กับตัวละครสตริตดังกล่าว ในด้านการเมืองการปกครองเพื่อนำบทบาทดังกล่าวมาศึกษาวิเคราะห์ ที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่องพม่าเสียเมือง ของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช และวรรณกรรมร่วมสมัย เรื่องอื่น ๆ

2. การวิเคราะห์จะระบุถึงชื่อตัวละครที่มีความสัมพันธ์ทางการเมืองการปกครองกับพระนาง อเลนันตอ ได้แก่ พระเจ้ามินดง พระเจ้าสีป่อ พระนางศุภยลัต เสนาบดีกินหูนหมันก็ เสนาบดี แต่งดาหมันก็

3. การเรียกชื่อตัวละครว่า พระนางอเลนันตอ พระเจ้ามินดง พระนางศุภยลัต พระเจ้าสีป่อ และตัวละคร อื่น ๆ ที่ปรากฏในเรื่องนั้นจะยึดตามข้อมูลหลักที่ใช้ในการวิจัยคือ หนังสือเรื่องพม่า

วิธีการวิจัย

1. ศึกษาและรวบรวมตัวบทวรรณกรรมที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับพระนางอลันดอ ได้แก่
  - 1.1 วรรณกรรมร่วมสมัย มีปรากฏในขอบเขตของการวิจัย
  - 1.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์พม่า ในช่วงสมัยพระเจ้ามินดง จนถึงสมัยพระเจ้าสีป่อ
  - 1.3 เอกสารที่มีเนื้อหาระบุถึงชีวิตประวัติของพระนางอลันดอ
2. ศึกษาตัวบทวรรณกรรมเรื่องพม่าเสียเมือง และวรรณกรรมร่วมสมัยเล่มอื่น ๆ ที่นำเสนอเรื่องราวของพระนางอลันดอ เพื่อวิเคราะห์บทบาททางการเมืองการปกครองของพระนางอลันดอ
3. สรุปและนำเสนอผลการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิเคราะห์ตัวบทวรรณกรรมเรื่องพม่าเสียเมือง ของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช และวรรณกรรมร่วมสมัยทั้ง 4 เรื่องที่นำเสนอเรื่องราวของตัวละครพระนางอลันดอ เพื่อวิเคราะห์ถึงบทบาททางการเมืองการปกครองของพระนางอลันดอ ผลการศึกษาแบ่งได้เป็น 2 ประเด็น มีรายละเอียดดังนี้

1. ปัจจัยที่ทำให้พระนางอลันดอเข้าไปมีบทบาททางการเมืองการปกครอง

พระนางอลันดอทรงมีคุณสมบัติหลายประการที่เป็นตัวส่งเสริมให้พระนางอลันดอเข้าไปมีอำนาจทางการเมืองการปกครอง ได้แก่ คุณสมบัติด้านฐานันดรศักดิ์ ด้านการมีสติปัญญาที่เฉลิวยฉลาด และด้านพระอุปนิสัยใฝ่สูงทะเยอทะยาน ดังที่จะวิเคราะห์คุณสมบัติดังกล่าวโดยละเอียด ดังนี้

- 1.1 ปัจจัยด้านฐานันดรศักดิ์

คุณสมบัติด้านแรกของพระนางอลันดอคือ คุณสมบัติด้านฐานันดรศักดิ์ของการเป็นเชื้อพระวงศ์ชั้นสูงในราชสำนักของพม่า พระนางอลันดอทรงดำรงตำแหน่งที่สำคัญในราชสำนักฝ่ายในพม่า กล่าวคือทรงเป็นพระมเหสีรองของพระเจ้ามินดง ในเรื่องพม่าเสียเมือง ของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช กล่าวถึงเรื่องฐานันดรศักดิ์ของพระนางอลันดอว่าอยู่ในตำแหน่งพระมเหสีรอง ดังความว่า

“พระอัครมเหสีของพม่านั้นเรียกว่า นันมะดอ ซึ่งต้องเป็นภคินีต่างพระโสทร

กับองค์พระเจ้าแผ่นดิน... นอกจากพระอัครมเหสีแล้วยังมีพระมเหสีรองลงไปเรียกว่า อเลนันดอ แล้วยังมีพระมเหสี ช้ายขวา พระอัครชายา พระราชชายา และเจ้าจอมอีกเป็นจำนวนมาก”

(คึกฤทธิ์ ปราโมช, 2544: 20)

จากข้อความดังกล่าว เป็นการอธิบายถึงคำที่ใช้เรียกตำแหน่งพระมเหสีซึ่งเกิดได้จากการเรียกพระนามมีคำว่า “อลันดอ” ปรากฏอยู่ในพระนามจึงทำให้ทราบว่าพระนางอลันดอมี

ตำแหน่งอยู่ในระดับชั้นพระมหสิธรองของฝ่ายใน กล่าวคือเป็นตำแหน่งพระมหสิธที่จัดอยู่ในตำแหน่งลำดับที่สองรองจากพระอัครมเหสีนั้นมะตอหมายความว่าพระนางอเลนนดอมีตำแหน่งที่เป็นรองอยู่พระองค์เดียวก็คือ พระอัครมเหสีนั้นมะตอ ทั้งนี้พระนางอเลนนดอยังมีความสัมพันธ์ทางสายเลือดโดยตรงกับพระเจ้ามินดงอีก คือทรงเป็นพระชนิษฐภคินี หรือน้องสาวต่างพระราชชนนี ดังความที่ว่า “...พระมหสิธรองคือพระนางอเลนนดอซึ่งเป็นพระชนิษฐภคินีต่างพระโสทรของพระเจ้ามินดง...” (ศีกฤทธิ์ ปราโมช, 2544: 21) จากข้อความนี้ ย่อมเป็นสิ่งที่ยืนยันให้เห็นว่าพระนางอเลนนดอมีความผูกพันใกล้ชิดกับสถาบันชั้นสูงหรือชนชั้นเจ้ามาโดยกำเนิด

ข้อมูลจากหนังสือเรื่องราวชินศุภยลัตจากนางกษัตริย์สู่สามัญชน ยังสะท้อนให้เห็นอีกว่าถ้าหากผู้ใดที่ได้ดำรงตำแหน่งในชั้น พระมหสิธ ก็จะมีสถานะที่เหนือกว่านางสนมทั้งหลายที่ได้มาจากลูกของเจ้าเมืองประเทศราชต่าง ๆ ซึ่งนั่นหมายความว่าจะมีโอกาสได้ใกล้ชิดกับกษัตริย์ ดังนั้นในด้านฐานันดรศักดิ์ในพระราชวงศ์ของพระนางอเลนนดอ จึงมีสถานะเหนือกว่านางสนมจากเมืองอื่น ๆ ด้วย ดังความว่า

“มเหสีมีสถานะเหนือกว่านางสนมมากมายและมีได้เพียง 4 คนเท่านั้น เป็นธรรมเนียมที่กษัตริย์พม่าจะเลือกมเหสีเอก 4 คนจากบรรดาพี่สาวน้องสาวร่วมบิดา ซึ่งก็คือลูกสาวของพระราชบิดาของพระองค์เอง... ดังนั้น พระเจ้ามินดงจึงดำเนินรอยตามพระราชบิดาในการรับพี่สาวน้องสาวของพระองค์มาเป็นมเหสีและรับหญิงงามมากมายมาเป็นสนม... เห็นว่ามีเพียง 2 คนที่จำต้องกล่าวถึง นั่นก็คือ เจ้าหญิงแลซา ผู้เป็นมารดาของพระเจ้าสีป่อ และพระนางสินพุมะฉิ่น พระชนนีผู้เลื่อนมาซึ่งเป็นมารดาของพระมหสิธศุภยลัตผู้โด่งดังนั่นเอง”

(สุภัตรา ภูมิประภาสและสุกิดา แก้วสุขสมบัติ, 2559: 48)

1.2 ปัจจัยด้านความมีสติปัญญาเฉลียวฉลาด

คุณสมบัติที่สำคัญอีกประการหนึ่งของพระนางอเลนนดอคือ พระนางทรงมีสติปัญญาเฉลียวฉลาด และรู้จักใช้วิธีการที่ชาญฉลาดในการเข้าไปมีอำนาจและบทบาททางการเมืองการปกครองในคุณสมบัติข้อนี้จะปรากฏเด่นชัดในตอนหนึ่งที่พระนางอเลนนดอทรงเลือกใช้วิธีการต่าง ๆ ในการแต่งตั้งพระเจ้าสีป่อขึ้นเป็นกษัตริย์ต่อจากสมัยพระเจ้ามินดง โดยข้อมูลจากหนังสือ เรื่องราชชินศุภยลัตจากนางกษัตริย์สู่สามัญชน ก็ได้มีการกล่าวถึงคุณสมบัติข้อนี้ของพระนางไว้ชัดเจนดังความว่า “...สินพุมะฉิ่นเป็นสตรีที่มีไหวพริบเป็นเยี่ยม มีความกล้ายังแน่วแนในสิ่งที่นางปรารถนาโดยไม่แยแสสิ่งอื่นใดในโลก” (สุภัตรา ภูมิประภาสและสุกิดา แก้วสุขสมบัติ, 2559: 49) จากข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่า สินพุมะฉิ่นหรือพระนางอเลนนดอมีคุณสมบัติที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือการมีพระสติปัญญาที่เฉลียวฉลาด ความมีไหวพริบในการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างตั้งใจ

1.3 ปัจจัยด้านพระอุปนิสัยที่ใฝ่สูงทะเยอทะยาน

คุณสมบัติด้านพระอุปนิสัยส่วนตัวของพระนางอเลนนดอมีพระอุปนิสัยมักใหญ่ใฝ่สูง ใฝ่ยศศักดิ์ ใฝ่ใฝ่ในอำนาจวาสนาเหนือสิ่งอื่นใด มักทำให้ผู้คนที่อยู่รอบข้างยำเกรงในพระราชอำนาจ พระนางอเลนนดอจึงสามารถวางพระราชอำนาจเหนือผู้ใดในราชสำนักมาได้ทุกคนซึ่งรวมไปถึงพระเจ้ามินดงและพระอัครมเหสีนั้นมะตออีกด้วยดังความว่า

“... พระมเหสีรองคือพระนางอเลนันตอซึ่งเป็นพระชนิษฐภคินีต่างพระโสทร
ของพระเจ้ามินดง นั้นมีพระอธยาศัยตรงกันข้าม ทรงไว้วางศักดิ์และใฝ่อานาจาว่าสนา
อยู่เป็นนิตย์ และอาจเพราะเหตุนี้เองก็ได้ ที่ผู้คนพากันเลื่องลือว่าพระนางอเลนันตอนั้น
เป็นที่โปรดปรานใกล้ชิดของพระเจ้ามินดง”

(ศึกฤทธิ์ ปราโมช, 2544: 21)

จากข้อความสะท้อนให้เห็นถึง พระอุปนิสัยของพระนางอเลนันตอที่มีพระอุปนิสัยค่อนข้าง
มักใหญ่ใฝ่สูง ลุ่มหลงในอำนาจที่ได้มาจากยศตำแหน่ง และเมื่อต้องการสิ่งใดแล้วต้องได้สมความ
ปรารถนา ใช้อารมณ์ของพระองค์เองเป็นที่ตั้ง ซึ่งสอดคล้องกับข้อความในหนังสือ เรื่องพระเจ้า
รีบอ ความว่า

...ราชอธยาของพระนาง อเลนันตอผู้นี้ ได้เป็นที่ขิมทราบกันทั่วพระราชฐาน
ว่าทรงมีความแกล้วกล้าและตื้อตึงผิดกับมเหสีและชายาของกษัตริย์มินดงมินทร์ทั้งปวง
ชอบทำทุกสิ่งตามอำเภอพระทัยไม่คิดหน้าคิดหลังสุดแต่ว่า จะเห็นดีด้วยพระทัยของ
พระนางแล้ว...

(สมถวิล พิศนาคะ, 2497: 64-65)

จากข้อความดังกล่าว ได้มีการระบุถึงลักษณะนิสัยส่วนพระองค์ของพระนางอเลนันตอ
ว่า ทรงมีความแกล้วกล้าและตื้อตึงชอบทำทุกสิ่งตามอำเภอพระทัยไม่คิดหน้าคิดหลัง ผู้แต่งมีการ
บรรยายลักษณะนิสัยของตัวละครพระนางอเลนันตอโดยตรงไปตรงมานั้น จึงทำให้เข้าใจลักษณะ
นิสัยตัวละครพระนางอเลนันตอว่า ทรงเป็นผู้หญิงที่มีนิสัยเด็ดเดี่ยว เอาแต่ใจตัวเองเมื่อต้องการ
สิ่งใดย่อมจะสามารถเอาสิ่งนั้นมาให้งานได้ตามใจที่ตั้งมั่นไว้ ทำให้เป็นที่รู้กันในราชสำนักพม่าจนมี
การเล่าลือถึงเรื่องราวพระนางอเลนันตอ ว่าแม้แต่พระเจ้ามินดงยังเกรงพระทัยพระนางความว่า

ที่คนลือว่าพระเจ้ามินดงโปรดปรานพระนางอเลนันตอมากกว่าพระมเหสี
องค์อื่นๆ นั้นอาจไม่จริงก็ได้ แต่ความจริงนั้นมียุว่าพระนางอเลนันตอทรงทำอะไร
ได้ตามพระทัยมากกว่าหลายอย่าง โดยที่พระเจ้ามินดงมิได้ทรงว่ากล่าวและปล่อย
ตาม น่าจะเป็นเพราะว่าพระเจ้ามินดง ทรงเกรงอำนาจพระนางอเลนันตอยิ่งกว่า
พระมเหสีองค์อื่นๆ ก็เป็นไปได้

(ศึกฤทธิ์ ปราโมช, 2544: 21)

จากข้อความดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าพระอุปนิสัยของพระนางอเลนันตอนั้น สามารถทำให้
ทุกคนในราชสำนักเกรงกลัวอำนาจของพระนางอเลนันตอ แม้แต่พระเจ้ามินดงที่เป็นถึงกษัตริย์ก็
ยังทรงเกรงอำนาจของพระนางอเลนันตอมากกว่าพระมเหสีองค์อื่น ๆ เราอาจตีความได้ว่า
พระอัครมเหสีนั้นมธอ ก็อาจจะทรงเกรงอำนาจพระนางอเลนันตอด้วยเช่นกัน

ประการที่สำคัญมีเหตุผลอะไรที่ทำให้พระนางอเลนันตอทรงมีพระอุปนิสัยดังกล่าว ประการแรก
พระนางอเลนันตอไม่มีพระราชบุตร ประกอบกับประการที่สองพระเจ้ามินดงมีพระราชโอรส
จำนวนมาก จึงไม่ได้แต่งตั้งพระราชโอรสพระองค์ใดไว้เป็นองค์รัชทายาทสืบบัลลังก์ ดังข้อความว่า
“พระเจ้ามินดงมีพระราชโอรสมากมายหลายพระองค์ ความขุ่นข้องหมองใจก็คงจะมีอยู่ทั่วไปใน
เรื่องนี้” (ศึกฤทธิ์ ปราโมช, 2544: 33) และ “สิ่งที่สำคัญก็คือ พระเจ้ามินดงมิได้ทรงแต่งตั้งเจ้านาย

พระองค์ได้ให้เป็นรัชทายาท ทรงตั้งไว้แต่พระราชธิดาองค์หนึ่งในตำแหน่งตะบิณแดง ซึ่งจะต้องเป็น พระอัครมเหสีในรัชกาลต่อไป” (คึกฤทธิ์ ปราโมช, 2544: 40) จากข้อความดังกล่าว จึงตีความได้ว่า ประเด็นเรื่องของรัชทายาทดังกล่าวทำให้ขัดพระทัยพระนางอลนันทอย่างมาก ด้วยเหตุที่ว่า พระนางอลนันทไม่มีพระราชโอรสที่จะทรงสนับสนุนให้เป็นกษัตริย์องค์ต่อไปได้ และตำแหน่ง “ตะบิณแดง” ก็ไม่ได้ตกเป็นของพระราชธิดาของพระนางอลนันท พระนางอลนันทจึงพยายามทุกวิถีทางที่จะเข้าไปมีอำนาจทางการเมือง ดูได้จากบทบาทที่ปรากฏในบทละครโทรทัศน์เรื่องเพลิงพระนาง มาอธิบายสนับสนุนเรื่องของพระอุปนิสสัยของพระนางให้ลุ่มลึกยิ่งขึ้น เนื่องมาจากบทละครโทรทัศน์เรื่องเพลิงพระนางที่ได้เลือกมาวิเคราะห์ด้วยนั้น ผู้แต่งได้เค้าโครงเรื่องมาจากวรรณกรรมเรื่อง พม่าเสียเมือง ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช

ข้อมูลจาก บทโทรทัศน์เรื่อง เพลิงพระนาง สะท้อนให้เห็นถึงพระอุปนิสสัยของพระนางอลนันทอดชัดเจนยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในบทละครได้บรรยายลักษณะพระอุปนิสสัยผ่านตัวละครที่ชื่อ เจ้านางอนันทิพย์ ตัวละครเจ้านางอนันทิพย์ก็คือ ภาพแทนของพระนางอลนันทในหนังสือเรื่องพม่าเสียเมืองนั่นเอง ซึ่งเหตุการณ์ในบทละครโทรทัศน์เรื่องเพลิงพระนางเริ่มจากตอนที่ เจ้าหลวงปิตุลา เจ้านครผู้ครองเมืองทิพย์ ได้ถูกบุรพคามาพระญาติของเจ้าหลวงปิตุลา ซึ่งราชบัลลังก์จากพระราชบิดาของเจ้านางอนันทิพย์ จึงทำให้เจ้าหลวงปิตุลาและเจ้านางอนันทิพย์หมดอำนาจและถูกถอดยศลงจากตำแหน่งทันที โดยปกติแล้วเจ้านางอนันทิพย์จะต้องได้รับการแต่งตั้งในตำแหน่งเป็นพระนางหน่อเจ้าหลวง แต่เมื่อเกิดเหตุการณ์ช่วงชิงราชบัลลังก์เสียก่อน เจ้านางอนันทิพย์จึงไม่ได้รับการแต่งตั้งในตำแหน่งพระนางหน่อเจ้าหลวง จากเหตุการณ์ดังกล่าวนี้ ทำให้เจ้านางอนันทิพย์ชิงชิง เคียดแค้น พยายามแก้แค้น เพื่อชิงตำแหน่งคืนจากเจ้านางเสกขเทวีผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นพระนางหน่อเจ้าหลวงแทนเจ้านางอนันทิพย์ ด้วยเหตุนี้ตัวละครเจ้านางอนันทิพย์จึงมีลักษณะพระอุปนิสสัยเจ้าคิดเจ้าแค้น

ดังนั้น เมื่อเจ้านางอนันทิพย์ ทราบข่าวว่าบุรพคามาเจ้าหลวงองค์ที่ชิงราชบัลลังก์ไปจากพระราชบิดา เจ้านางอนันทิพย์ก็ตรงไปยังหอคำซึ่งก็พบบุรพคามาตั้งอยู่บนบัลลังก์ เจ้านางเดินตรงมาหน้าบัลลังก์ทันที แล้วคำด้วยความโกรธแค้นในบทสนทนาว่า “บังอาจขึ้นไปยังบนบัลลังก์ตั้งทองของพ่อข้า ลงมาบัดเดี๋ยวนี้ ... ไอ้คนชั่ว ไอ้สารเลว” หลังจากนั้นบุรพคามาโกรธจัด สั่งให้ทหารยึดแขนเจ้านางอนันทิพย์ไว้ เจ้านางได้สะบัดแขนแต่ไม่หลุด ตะโกนด่าโต้ตอบเสียงดัง “เวรกรรมที่เจ้าทำกับพ่อข้าในวันนี้จะคืนสนองเจ้าในวันหน้า ไอ้บุรพคามา” และในบทสนทนาอีกบท “เวรกรรมจักต้องสนองมึง...มึงปล้นบัลลังก์พ่อกูได้ บัลลังก์ตั้งทองมึงก็ต้องถูกปล้นเช่นกัน” (ภาคย์รพี, 2560: 11) บทสนทนาดังกล่าว ทำให้รู้จักบุคลิก และลักษณะพระอุปนิสสัยของตัวละครเจ้านางอนันทิพย์ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเจ้านางอนันทิพย์เป็นผู้ที่มีบุคลิกลักษณะพระอุปนิสสัย ทะนงตัวเอง มีความเด็ดเดี่ยว หยั่งในศักดิ์ศรีของการเป็นเจ้านาง เป็นพระราชธิดาในเจ้าหลวงองค์ก่อน ที่สำคัญมีความกล้าทำในสิ่งที่เสี่ยงกับอันตรายต่อชีวิต คือการด่าว่าเจ้าหลวงบุรพคามาด้วยถ้อยคำที่รุนแรงอาฆาตแค้น และได้สาปแช่งให้พบกับหายนะในการครองราชบัลลังก์

นอกจากนี้พระอุปนิสสัยอริษยาของเจ้านางอนันทิพย์ยังปรากฏในตอน ที่เจ้านางเสกขเทวีได้รับการแต่งตั้งเป็นพระนางหน่อเจ้าหลวง เนื่องจากเจ้านางเสกขเทวีเป็นน้องสาวของเจ้าหลวง

บุรพคาม ซึ่งทำให้เจ้านางอนันทิพยย์ไม่ได้ครองตำแหน่งพระนางหน่อเจ้าหลวง ถึงแม้เจ้านางเสกขรเทวีจะทำได้และคอยช่วยเหลือเจ้านางอนันทิพยย์อยู่เสมอก็ตาม เจ้านางอนันทิพยย์มักจะใช้คำพูดที่เสียดสีแทงใจเจ้านางเสกขรเทวีเสมอ ในบทบรรยายว่า “พิธีแต่งตั้งเสกขรเทวีเป็นพระนางหน่อเจ้าหลวง ถูกจัดขึ้นอย่างยิ่งใหญ่ อนันทิพยย์แต่งตัวเรียบง่ายยืนอยู่ข้างบัลลังก์ มองดูด้วยความริษยา” (ภาคย์พี, 2560: 14) จากตัวบทจะเห็นว่า เจ้านางอนันทิพยย์ไม่ได้ยินดีกับการได้ตำแหน่งพระนางหน่อเจ้าหลวงของเจ้านางเสกขรเทวี แต่กลับแสดงอาการออกมาทางอวัจนภาษาด้วยสายตาที่ริษยาเจ้านางเสกขรเทวีที่ได้ครองตำแหน่งดังกล่าว

2. วิธีการที่พระนางอลենันตอเข้าไปมีบทบาททางด้านการเมืองการปกครอง

2.1 วิธีการวางพระราชอำนาจเหนือพระเจ้านินดุงละพระอัครมเหสีนัมมะดอ

ในตวับทปรากฏว่าพระนางอลเลนันตอ ได้แสดงพฤติกรรมที่ทำให้ผู้อื่นเห็นและรับรู้ว่า ในขณะนั้นพระนาง อเลนันตอกำลังแผ่ขยายพระราชอำนาจของพระองค์เองให้อยู่เหนือพระเจ้านินดุงและพระนางนัมมะดอพระอัครมเหสี ดังความว่า “ในระยะนั้นพระนางอลเลนันตอ ก็เริ่มจะแผ่อำนาจในวังและพยายามที่จะแผ่อำนาจเหนือพระนางนัมมะดอ ซึ่งเป็นพระอัครมเหสีและแม่แต่เหนือพระเจ้านินดุงเอง” (คิกฤทธิ์ ปราโมช, 2544: 43) ซึ่งบุคคลทั้งสองในข้อความข้างต้น ถ้าจะพิจารณากันโดยตำแหน่งแล้วจะต้องมีพระราชอำนาจเหนือกว่าพระนางอลเลนันตอทั้งสองพระองค์ แต่ในทางกลับกันพระนางอลเลนันตอเองก็สามารถกระทำให้เห็นได้ว่าพระนางมีพระราชอำนาจที่เหนือกว่าบุคคลทั้งสอง และที่สำคัญพระนางก็ใช้คุณสมบัติและพระอุปนิสัยส่วนตัวของพระนางที่มีอยู่ให้เป็นประโยชน์ในแผนการของพระนางอลเลนันตอที่จะเข้าไปมีบทบาททางการเมืองการปกครองของประเทศพม่าต่อไป

พระนางอลเลนันตอแสดงให้เห็นถึงการวางพระราชอำนาจของตัวเองให้เหนือกว่าผู้อื่นเป็นการท้าทายพระราชอำนาจพระเจ้านินดุงและพระนางนัมมะดอ เห็นได้อย่างชัดเจนจากเหตุการณ์ ในพระราชพิธีเจ้ะพระกรรมพระราชธิดองค์เล็กของพระนางอลเลนันตอเองนั้น ปรากฏในฉากขณะที่พระเจ้านินดุงและพระอัครมเหสีเสด็จออกท้องพระโรงใน ในพระราชพิธีเจ้ะพระกรรม ดังความว่า

พระเจ้านินดุงและพระอัครมเหสีเสด็จออกพระแท่นเศวตฉัตรที่ท้องพระโรงใน
พอเสด็จออกยังไม่สุดเสียงประโคม ทุกคนที่เฝ้าอยู่ก็ตกใจเมื่อแลเห็นพระทวาร
ข้างหลังพระแท่นค่อยๆ แฉมออกแล้ว พระนางอลเลนันตอเสด็จออกทางพระทวาร
นั้นขึ้นมาประทับบนพระแท่นเศวตฉัตรเคียงพระองค์ พระเจ้านินดุงอีกด้านหนึ่งของ
พระอัครมเหสี

(คิกฤทธิ์ ปราโมช, 2544: 44)

จากข้อความข้างต้น จะเห็นว่าการกระทำของพระนางอลเลนันตอผิดพระราชประเพณีของพม่า และถือได้ว่าจะต้องได้รับโทษอย่างหนัก ซึ่งในราชประเพณีของพม่า “อนุญาตให้พระอัครมเหสีแต่พระองค์เดียวเท่านั้นประทับร่วมพระราชอาสน์กับพระเจ้าแผ่นดินได้” (คิกฤทธิ์ ปราโมช, 2544: 43) เหตุการณ์หลังจากที่พระนางอลเลนันตอเสด็จขึ้นไปประทับร่วมพระราชอาสน์กับพระเจ้านินดุงนั้น พระเจ้านินดุงก็ไม่ได้ทรงกระทำอะไรกับพระนางอลเลนันตอแต่ก็ยังคงประทับพระราชอาสน์ต่อไปจนพระราชพิธีเจ้ะพระกรรมเสร็จสิ้นลง

ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้ “คนทั้งปวงก็รู้ว่าพระนางอลันดอมีอำนาจมากที่สุดในวัง เหนือพระ
อัศวมเหสีและเหนือพระเจ้านินดุงเสียอีก เพราะทรงกระทำการอาจเอื้อมต่อหน้าคนใต้โดยไม่มี
โทษ ผู้คนก็ยำเกรงพระนางอลันดอตั้งแต่นั้นมา” (คึกฤทธิ์ ปราโมช, 2544: 44) จากข้อความ
นี้ สะท้อนให้เห็นถึงผลในการกระทำของพระนางอลันดอที่แสดงว่าพระนางมีพระอำนาจมาก
ที่สุดในวังทำให้ผู้คนยำเกรงในพระอำนาจของพระนางอลันดอเป็นอย่างมาก ซึ่งการกระทำเช่นนี้
เป็นการท้าทายพระราชอำนาจพระเจ้านินดุงกับพระนางนันมะดอ และเป็นพฤติกรรมเชิงสัญลักษณ์
ที่บ่งบอกให้ทุกคนทราบว่า แม้แต่พระเจ้านินดุงซึ่งเป็นกษัตริย์มีพระราชอำนาจสูงสุดในแผ่นดิน ก็
ยังไม่สามารถลงโทษพระนางอลันดอได้ นอกจากนี้พระนางอลันดอได้ใช้คุณสมบัติที่พระนาง
มีนั่นก็คือ ความเฉลียวฉลาดในพระสติปัญญาที่พระนางทรงเลือกแสดงการกระทำหรือพฤติกรรม
ดังกล่าวต่อหน้าผู้คนมากมายในท้องพระโรง เพื่อจะได้ให้เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วว่าผู้ที่มีอำนาจและมี
อิทธิพลมากในวังนี้คือ พระนางอลันดอ

2.2 วิธีการหาสมัครพรรคพวก

พระนางอลันดอได้วางแผนหาสมัครพรรคพวกที่เป็นเหล่าขุนนางเสนาบดีเป็นอันดับแรก
ซึ่งพระนางใช้คุณสมบัติด้านความเฉลียวฉลาด ในการคาดการณ์ถึงสภาพของเหตุการณ์ข้างหน้าและ
ได้ทรงวางแผนการไว้ล่วงหน้าแล้ว นอกจากนี้พระนางอลันดอยังใช้พระราชอำนาจที่พระนาง
มีอยู่ทำให้ผู้อื่นเชื่อมั่นในตัวพระองค์ และกล้าเข้ามาเป็นพรรคพวกเดียวกับพระนาง ในความว่า
“...คนที่ฝึกฝนข้างพระนางนั้นเข้าใจว่า ถ้าหากทุกคนทำตามรับสั่งคนเหล่านั้นก็จะเอาตัวรอดจาก
ภัยอันตรายต่าง ๆ เมื่อผลัดแผ่นดินได้เช่นเดียวกัน...” (คึกฤทธิ์ ปราโมช, 2544: 47) จากข้อความ
ข้างต้น แสดงให้เห็นว่า พระนางอลันดอนั้นทราบดีอยู่แล้วว่าเวลาในสมัยของพระเจ้านินดุงนั้นสัน
ลงทุกที และถึงอย่างไรไม่ว่าเวลาจะช้าหรือเร็วก็ต้องมีการผลัดแผ่นดินเปลี่ยนกษัตริย์พระองค์ใหม่
ในเวลาข้างหน้า จึงทำให้พระนางอลันดอต้องรีบหาผู้ทางในการรักษาและเพิ่มพระราชอำนาจของ
พระนางให้คงต่อไปยิ่งขึ้น และเป้าหมายแรกนั้นก็คือ การหาสมัครพรรคพวกโดยอันดับแรกพระนาง
อลันดอทรงเลือกผู้ที่จะเป็นกำลังในการทำให้แผนการของพระนางสำเร็จตามเป้าหมายได้
นั่นก็คือ อัศวมหาเสนาบดีกีนหูนหมันก็ ดังความว่า

นางพญาข้างเผือกทรงเลือกผู้ที่จะเป็นกำลังอย่างฉลาด คนแรกที่จะเอามา
เป็นพวกก็คือ กีนหูนหมันก็ อัศวมหาเสนาบดีนั่นเอง วิธีจะจงใจอัศวมหาเสนาบดี
นั้น จะพูดถึงประโยชน์ส่วนตัวตรงๆ ก็ได้ไม่ต้องเอาประโยชน์และความปลอดภัยของ
บ้านเมืองเข้ามาเป็นเหตุผลแวดล้อมชักจูงใจ

(คึกฤทธิ์ ปราโมช, 2544: 47)

จากข้อความข้างต้น สะท้อนให้เห็นถึงการวางแผนของพระนางอลันดอ ตั้งแต่การเลือก
คนที่จะมาเป็นกำลังในการทำแผนการของพระนาง เพื่อที่จะสนับสนุนและเป็นการสร้างฐาน
อำนาจให้มั่นคงยิ่งขึ้น โดยพระนางได้เลือกอัศวมหาเสนาบดีกีนหูนหมันก็เข้ามาเป็นสมัครพรรค
พวกตนเอง ขณะเดียวกันก็ทำให้เห็นถึงความเฉลียวฉลาดในการพูดจาหว่านล้อมคนให้มาเชื่อตาม
คำพูดพระนาง ที่เป็นการพูดให้เห็นถึงผลประโยชน์ที่จะได้รับในอนาคตทั้งตัวเองและบ้านเมือง
ก็พลอยได้รับผลประโยชน์นี้ไปด้วย ซึ่งก็ทำให้อัศวมหาเสนาบดีกีนหูนหมันก็เชื่อและเข้ามาเป็น

พรรคพวกกับพระนางอเลนันดอ

เหตุผลที่พระนางอเลนันดอนำมาพูดเพื่อหว่านล้อมให้อัครมหาเสนาบดีกินหุ่หมื่นก็เชื่อและตกลงปลงใจเป็นสมัครพรรคพวกกับพระนาง ปรากฏในคำว่า

...พระนางได้ทรงชี้ให้กินหุ่หมื่นก็เห็นถึงความวุ่นวายจลาจลอันจะเกิดขึ้นเมื่อพระเจ้ามินดง สวรรคตลง พระเจ้าลูกเธอที่เป็นผู้ใหญ่มากก็จะแก่งแย่งราชสมบัติกัน อาจถึงรบพุ่งฆ่าฟันกันเลือดนองแผ่นดินและผู้ที่ชนะก็จะเข้ามาครองแผ่นดินด้วยอำนาจ มีทางที่จะใช้อำนาจในทางที่ผิดไว้มาก บ้านเมืองจะเดือดร้อนทุกหย่อมหญ้า...

(ศึกฤทธิ์ ปราโมช, 2544: 47-48)

จากข้อความข้างต้น จะเห็นได้ว่าสิ่งที่พระนางอเลนันดอพูดถึงนั้นเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับผลประโยชน์ที่มีต่อประเทศชาติบ้านเมืองทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการที่จะเกิดจลาจลเมื่อเปลี่ยนแผ่นดิน และเรื่องของผู้ที่จะมีอำนาจและใช้อำนาจในทางที่ผิดในการปกครองประเทศชาติ ซึ่งทำให้อัครมหาเสนาบดีกินหุ่หมื่นก็เชื่อพระนาง อเลนันดออย่างสนิทใจ เห็นได้จากข้อความว่า “...นางพญาช้างเผือก โปรดให้กินหุ่หมื่นก็เข้ามาเฝ้าในทรีโหลฐานเพื่อปรึกษาราชการเนืองๆ ทรงแสดงความวิตกห่วงใยในอนาคตปรับทุกข์กับกินหุ่หมื่นก็...” (ศึกฤทธิ์ ปราโมช, 2544: 48) ด้วยเหตุนี้จากข้อความข้างต้น การที่พระนางอเลนันดอเรียกให้อัครมหาเสนาบดีกินหุ่หมื่นก็เข้ามาเฝ้าเป็นประจำนั้น ก็เพื่อที่จะได้พูดจาหว่านล้อมชักจูงให้เห็นด้วยกับคำพูดพระนาง และในที่สุดก็ทำให้พระนางอเลนันดอได้อัครเสนาบดีคนสำคัญของราชสำนักมาเป็นสมัครพรรคพวก

ในหนังสือ ราชินีศุภยาถิต จากนางกษัตริย์สู่สามัญชน (Thibaw's Queen) ได้กล่าวถึงเสนาบดีคนสำคัญที่มีส่วนช่วยให้พระเจ้ามินดงประสบผลสำเร็จในการบริหารบ้านเมือง ดังความว่า “กล่าวกันว่ามิเสนาบดีสองคนที่เป็นส่วนสำคัญยิ่งในความสำเร็จของพระเจ้ามินโดง... เสนาบดีทั้งสองคือ เต่งกะตะมินจีและกินหุ่หมื่นจี นามอันเป็นที่รู้จักกันดีทั่วพม่า...” (สุภัตรา ภูมิประภาส และสุจิตา แก้วสุขสมบัติ, 2559: 41)

นอกจากนี้ พระนางอเลนันดอยังได้ชักชวนให้อัครมหาเสนาบดีอีกคนหนึ่งเข้ามาเป็นสมัครพรรคพวกพระนางได้ คือ อัครเสนาบดีแดงดาหมื่นก็ ปรากฏในคำว่า “ส่วนจตุสดมภ์อีกคนหนึ่งคือ แดงดาหมื่นก็ ปรากฏว่าเป็นข้าหลวงเดิมเจ้าฟ้าสีป่ออยู่เมื่อพระนางอเลนันดอกระซิบชักชวนให้สนับสนุนเจ้านายตนให้เป็นพระเจ้าแผ่นดิน แดงดาหมื่นก็รับคำทันทีด้วยความเต็มใจ” (ศึกฤทธิ์ ปราโมช, 2544: 51) จากข้อความข้างต้น จึงทำให้พระนางอเลนันดอได้อัครมหาเสนาบดีแดงดาหมื่นก็ เพิ่มเข้ามาเป็นสมัครพรรคพวกพระนางได้อย่างง่ายดาย เพราะแดงดาหมื่นก็เป็นข้าหลวงรับใช้เจ้าฟ้าสีป่ออยู่แล้ว การที่มีผู้ใดก็ตามมาบอกให้ช่วยสนับสนุนเจ้านายของตนเองขึ้นเป็นกษัตริย์ก็ย่อมเห็นด้วยเป็นเรื่องปกติ

จากการรวมกลุ่มสมัครพรรคพวกของพระนางอเลนันดอดังกล่าว จึงทำให้พรรคพวกของพระนางแผ่ขยายเพิ่มมากขึ้น จนอาจกล่าวได้เป็นกลุ่มผู้มีอิทธิพลและมีบทบาทอย่างมากในราชสำนักพม่า ปรากฏในคำว่า “สมัครพรรคพวกพระนางอเลนันดอนั้นก็มีมากและกว้างขวางยิ่งขึ้น เจ้ากรมเรือหลวงซึ่งแต่ก่อนเคยเป็นทาสหลวงซึ่งแทงคนร้ายตาย เมื่อครั้งเจ้าฟ้ามะยิโนนเป็นกบฏ

นั่น ก็เป็นอีกคนหนึ่งที่ได้เข้ามาร่วมด้วย...” (คึกฤทธิ์ ปราโมช, 2544: 51) จากความข้างต้น ย่อมชี้ให้เห็นถึงอำนาจทางการเมืองของพระนาง อเลนันตอที่มีอิทธิพลแผ่ขยายอยู่ในราชสำนักพม่า และพร้อมที่จะดำเนินการให้เป็นไปตามแผนการที่พระนางวางไว้ได้อย่างสะดวกสบาย เพราะพระนาง อเลนันตอได้สร้างฐานอำนาจทางการเมืองไว้อย่างมั่นคง ซึ่งก็จะเห็นได้จากตัวบ่งชี้ที่แสดงให้เห็นถึงความมีอำนาจทางการเมือง คือ การที่พระนางได้สามารถควบคุมอำนาจเสนาบดีของราชสำนักพม่าถึง 2 คนมาอยู่ในพรรคพวกของพระนาง และมีแนวโน้มที่จะ บงการให้อัครเสนาบดีทั้ง 2 เป็นแขนขาแทนพระนางในการปฏิบัติตามแผนการของพระนางอเลนันตอให้บรรลุเป้าหมายได้สำเร็จ

บทละครเรื่อง มหาราชวงศ์พม่า ได้สะท้อนให้เห็นว่า พระนางอเลนันตอ (พระนาง เชมบุญแม่) ทรงมีสมัครพรรคพวกเป็นอัครมหาเสนาบดีคือ กินหฺวันหมิ่นกั (แก๊งหฺวันแมงญี) และ แดงดาหมิ่นกั (เต็งตะแมงญี) ซึ่งพระนางอเลนันตอก็สามารถที่จะพูดคุยปรึกษาการเกี่ยวกับเรื่องราวขบถลี้ลับกับเสนาบดีทั้งสองได้เป็นการส่วนพระองค์ ดังความบรรยายว่า “จึงขอปรึกษาทานทั้งสองนี้เพนคุยหรัสสองอัครมหาเสนาบดีสะอั้นร้องไห้ตรอง” (ประเสริฐอักษร, 2526: 6) จากข้อความ ให้ความได้ว่าพระนางอเลนันตอได้มีการปรึกษาอัครมหาเสนาบดีทั้งสองอย่างลับ ๆ ระหว่างพระนางกับอัครมหาเสนาบดีทั้งสอง เพราะในข้อความปรากฏคำว่า คุยหรัส หมายถึง ความลับ, ซ่อนเร้น ซึ่งก็หมายถึงการพูดคุยที่เป็นความลับไม่ให้ผู้อื่นรู้

2.3 วิธีการวางแผนกำจัดฝ่ายที่เป็นปรปักษ์กับพระนางอเลนันตอ

หลังจากที่พระนางอเลนันตอได้สมัครพรรคพวกที่เป็นอัครมหาเสนาบดีทั้งสองคนคือ กินหฺวันหมิ่นกัและแดงดาหมิ่นกั มาเป็นกำลังหลักสำคัญของพระนางแล้ว สิ่งที่พระนางคิดจะทำในแผนการต่อไปคือ การวางแผนกำจัดฝ่ายที่เป็นปรปักษ์กับพระนาง ซึ่งฝ่ายที่เป็นปรปักษ์กับพระนางก็คือ บรรดาพระราชนัดดาของพระเจ้ามินดงพระองค์อื่น ๆ ดังความว่า

เมื่อพระเจ้ามินดงมีพระอาการยิ่งทรุดลง พระนางอเลนันตอก็ตัดสินใจพระทัยว่า โอกาสที่จะทำการ ใหญ่นั้นมาถึงแล้ว ในวันที่ 12 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2421 ...พระนางอเลนันตอก็ทำเป็นพระกระส่ำรับสั่งของพระเจ้ามินดงไปยังเจ้านายลูกเธอทั้งหมด เรียกให้เข้ามาเฝ้าพร้อมกันในพระราชมณเฑียรที่ทรงพระประชวรอยู่ สมัครพรรคพวกของพระนางอเลนันตอนั้นก็รู้กันทั่วและเตรียมตัวอยู่ทุกคน

(คึกฤทธิ์ ปราโมช, 2544: 54)

จากข้อความข้างต้น แสดงให้เห็นว่า พระนางอเลนันตอคิดที่จะจับกุมบรรดาเจ้านายที่เป็นลูกพระเจ้ามินดงโดยพระนางทรงออกอุบายว่ามีพระกระส่ำรับสั่งให้บรรดาลูกยาเธอมาเข้าเฝ้าพระอาการพระเจ้านมินดง เพื่อที่พระนางจะได้โอกาสจับกุมไปจำไว้ที่ตรู่ ทั้งนี้ก็เพื่อจะได้จัดการเรื่องราชบัลลังก์ได้อย่างสะดวก ดังความว่า “ส่วนพระเจ้าลูกเธอองค์อื่นๆ มิได้ล่วงรู้ในกลอุบายก็เสด็จเข้ามาในวังตามรับสั่งพร้อมกัน ยังมีทันได้จะได้อันเฝ้า พวกทหารของกินหฺวันหมิ่นกัก็เข้ากุมเอาพระองค์ไว้ได้ทั้งหมด แล้วก็เอาพระเจ้าลูกเธอทั้งนั้นไปใส่เครื่องพันธนาการเอาตัวจำใส่ตรู่ไว้” (คึกฤทธิ์ ปราโมช, 2544: 54) จากข้อความ การกระทำครั้งนี้ของพระนางอเลนันตอถือว่ายังไม่รอบคอบ เพราะพระมเหสีองค์อื่นๆ ที่เป็นพระชนนีของเจ้านายลูกยาเธอที่ถูกจับ ยังขึ้นเฝ้าพระเจ้ามินดงได้อยู่ แต่ถูกพระนางอเลนันตอนั่งประทับคุมเชิงอยู่ ดังความว่า

...บรรดาพระมหีและเจ้าจอมมารดาทั้งหลายนั้น ยังขึ้นเฝ้าพระเจ้ามินดงได้ อยู่พอต่างคนต่างรู้ว่าบุตรของตนถูกจับก็รีบขึ้นเฝ้าฯ เพื่อจะกราบบังคมทูลให้พระเจ้ามินดงทรงทราบ แต่พระนางอเลนันตานั้นประทับคุมเชิงข้างพระที่บรรดาพระมหีและเจ้าจอมมารดาทั้งหลายก็หาได้กล้ากราบบังคมทูลไม่พากันนั่งนิ่งอยู่...

(ศึกฤทธิ์ ปราโมช, 2544: 54)

จากการแผนการดังกล่าว ทำให้พระนางอเลนันตอยังไม่สามารถจัดการควบคุมบรรดาเจ้านายลูกยาเธอได้สำเร็จ เพราะพวกเจ้าจอมมารดาองค์อื่น เมื่อสบโอกาสก็ได้แอบทูลเรื่องที่พระเจ้าลูกเธอถูกจับให้พระเจ้ามินดงทรงทราบ ดังความว่า “วันหนึ่งพวกเจ้าจอมมารดาได้โอกาสก็กระซิบทูลเรื่องที่พระเจ้าลูกเธอถูกจับให้ทรงทราบ พระเจ้ามินดงได้ทรงทราบดังนั้นก็มิพระราชโองการให้ปล่อยเจ้านายลูกเธอทันที” (ศึกฤทธิ์ ปราโมช, 2544: 56) ผลก็คือ บรรดาพระเจ้าลูกเธอได้ถูกปล่อยตัวออกมาดังเดิม อย่างไรก็ตาม พระเจ้ามินดงก็ไม่ทรงมีพระราชโองการแต่งตั้งรัชทายาทพระองค์ใดขึ้นเป็นกษัตริย์ แต่กลับทรงแบ่งพระราชอาณาจักรเป็นสามเขต แล้วทรงแต่งตั้งพระเจ้าลูกเธอทั้งสามเป็นอุปราชให้ปกครองในแต่ละเขต ดังความว่า

...พระเจ้ามินดงก็ยังมิได้ทรงตั้งรัชทายาทแต่กลับทรงแบ่งพระราชอาณาจักรออกเป็นสามเขต ทรงแต่งตั้งให้พระองค์เจ้าสังข์เป็นอุปราชครองเขตหนึ่ง พระองค์เจ้าญองยานครองเขตหนึ่ง และพระองค์เจ้าเมฆขระครองอีกเขตหนึ่ง ส่วนพระเจ้าลูกเธอพระองค์อื่นๆ นั้นโปรดฯ ให้เสด็จไปอยู่ในเขตใดเขตหนึ่งตามพระทัยสมัคร...

(ศึกฤทธิ์ ปราโมช, 2544: 56)

จากข้อความข้างต้น แสดงให้เห็นว่า เรื่องราชบัลลังก์ในขณะนี้ กำลังสั่นคลอนและมีความไม่แน่นอน การที่พระเจ้ามินดงทรงทำเช่นนั้นก็เพื่อให้พระเจ้าลูกเธอทั้งหลายปลอดภัยจากกลุ่มผู้ต้องการราชบัลลังก์ เพราะเมื่อพระเจ้ามินดงได้มีพระราชโองการให้พระอุปราชแต่ละองค์ออกไปครองเขตทั้งสามนั้น พระเจ้ามินดงก็ได้กำชับให้พระอุปราชทั้งสามไปยังเขตนั้นๆ โดยด่วน ดังความว่า “...แล้วมีพระราชกระแสรับสั่งให้อุปราชทุกคนรีบเสด็จไปยังเขตของตนทันที ด้วยวิธีนี้พระเจ้ามินดงก็ทรงหวังว่าจะช่วยชีวิตพระราชบุตรของพระองค์ไว้ได้” (ศึกฤทธิ์ ปราโมช, 2544: 56) แต่เมื่อบรรดาเจ้านายลูกเธอเสด็จออกมาจากที่เฝ้ารับพระราชโองการจากพระเจ้ามินดงก็ถูกทหารของอัครเสนาบดีกินहु่นหมั้นก็จับไปจำตรูทันที ดังความว่า

...ครั้นเจ้านายลูกเธอเสด็จออกมาจากที่เฝ้ากินहु่นหมั้นก็ให้ทหารไปจับมาจำตรูไว้ทุกองค์ทหารไปจับองค์เจ้านายเหล่านั้นที่สวนขวา ขณะที่กำลังทรงกันแสง รัลพาพระชนนีเจ้าจอมมารดาและเจ้านายฝ่ายในที่เป็นพี่น้อง ว่ากันว่าทหารเข้าไปดูกระษากลากองค์เจ้านายออกมาต่อหน้าข้างในซึ่งหวีดร้องกันอยู่ก็กัก...

(ศึกฤทธิ์ ปราโมช, 2544: 58)

จากข้อความข้างต้น ย่อมแสดงให้เห็นว่า พระนางอเลนันตอทรงจับกุมบรรดาพระเจ้าลูกเธอครั้งนี้ได้สำเร็จ

นอกจากนี้ บทละครเรื่อง มหาราชวงศ์พม่า ก็สะท้อนให้เห็นถึงแผนการกำจัดบรรดาเหล่าพระเจ้าลูกเธอของพระนางอเลนันตอ ปรากฏในตอนที่พระนางอเลนันตอปรึกษากับเสนาบดี

ทั้งสองเกี่ยวกับเรื่องที่จะกำจัดพระเจ้าลูกเธอพระองค์อื่นๆ ดังความว่า

(แก้งห่วน) ต้องกำจัดเมณฑรราชโอรส	ให้เสียหมดเมณฑรราชโอรสไม่ไหว
ชาวบาเยนทร์สุรคตต้องกดไว้	กว่าจะได้จัดเสร็จสำเร็จปอง
(เต็งตะ) มีทางเดียวอย่างเดียวเจียวแม่เจ้า	แม้มีเสาวนีย์เอนใครฉลอง
พระเสาวนีย์มอบชีวิฬาละลอง	สุดแต่ทรงปองต้องประการใด
(แก้งห่วน) แม้ไม่คิดกำจัดขัดตียะ	ก็เห็นจะเกิดศึกพิลึกใหญ่
จุนดอกเณโถงเยเมนตราให้	คงยังไม่ทราบกิจจาพระอาการ
(พระนางตรอง) ถ้ากระนั้นท่านทั้งสองต้องอาสา	ไปล่อองค์เมณฑรราย่าร้างฉาน
ต้องฉลาดอ้างราชโองการ	ไม่นิ่งนานเหนียวให้มาในวัง
เตรียมทหารฉุดจับพิฆาต	อย่าประมาทเสียท่าทั้งหน้าหลัง
นอกจากพระสืบบ่อয়ারรัง	แม้สมดังหวังนิยมก็สมปองฯ

(ประเสริฐอักษร, 2526: 6-7)

จากบทละครร้องข้างต้น สะท้อนให้เห็นว่า พระนางอลենันดอวางแผนการกำจัดบรรดาพระเจ้าลูกเธอ ของพระเจ้ามินดงทั้งหมด และคนที่สำคัญนั้นคือ “เมณฑรราชโอรส” ด้วยวิธีการคือ ให้เสนาบดีทั้งสองไปทำที่หลอกล่อบรรดาเมณฑรา(พระเจ้าลูกเธอทั้งหลาย) ให้เข้ามาในวัง โดยการอ้างว่าเป็นพระราชโองการของพระเจ้ามินดง จากนั้นก็ให้ทหารที่เตรียมไว้เข้าจับกุมแล้วจับสำเร็จโทษเสียให้หมด เพื่อไม่ให้มีชีวิตอยู่เป็นเสียนนามขัดขวางแผนการของพระนางอลเลนันดอ

2.4 วิธีการวางแผนแต่งตั้งเจ้าฟ้าสืบบ่อให้ขึ้นเป็นกษัตริย์

แผนการแต่งตั้งรัชทายาทพระองค์ใหม่ พระนางอลเลนันดอได้เข้ามามีบทบาทอย่างมากในการควบคุมอัตราเสนาบดีที่เป็นพวกเดียวกับพระนาง อัตราเสนาบดีคนสำคัญที่ช่วยให้แผนการของพระนางสำเร็จคนนั้นก็คือ กินห่วนหมิ่นก็

หนังสือเรื่องราวจีนี่ศุภยลัต จากนางกษัตริย์สุ่สามัญชน ได้อธิบายถึงกลุ่มผู้มีอิทธิพลในการที่จะจัดการเรื่องราวบัลลังก์ต่อจากรัชกาลพระเจ้ามินดง ซึ่งมีกลุ่มใหญ่ๆ อยู่สามกลุ่ม มีทั้งที่ต้องการสนับสนุนเจ้านายของตนเองขึ้นเป็นกษัตริย์ และมีกลุ่มที่ยังไม่ต้องการให้มีกษัตริย์หรือไปจนกว่าพระราชโอรสเติบโตเหมาะสมที่จะขึ้นครองบัลลังก์ โดยให้แต่งตั้งผู้สำเร็จราชการไปก่อน แต่แล้วกลับมีอีกกลุ่มที่มีอิทธิพลอย่างมาก คือ กลุ่มของพระนางอลเลนันดอ ดังความว่า

แต่แล้วกลับมีก๊กที่สืบเพิ่มขึ้นมาอีกได้แก่ก๊กของพระนางชินผั่มฉฉิน ซึ่งเป็นพระมเหสีอันดับสุดท้ายในพระมเหสีทั้งสี่ และไม่มีผู้ใดจะทรงอิทธิพลใหญ่หลวงเท่ากับพระนางอีกแล้วหากพระนางมีโอรส ไม่ต้องสงสัยเลยว่าเธอคงจะได้ขึ้นเป็นกษัตริย์แน่นอนเช่นกันว่าพระนางคงจะปกครองแผ่นดินผ่านเขา และครองอำนาจอยู่เบื้องหลังบัลลังก์ยิ่งใหญ่ว่าตัวผู้ครองบัลลังก์เอง

(สุภัตรา ภูมิประสาทและสุกิดา แก้วสุขสมบัติ, 2559: 52)

จากข้อความข้างต้น เห็นได้ว่า กลุ่มของพระนางอลเลนันดอที่เพิ่มขึ้นมานั้น มีบทบาทอย่าง

มากในการที่จะสนับสนุนผู้ที่จะขึ้นครองบัลลังก์ ทรงมีอิทธิพลเหนือกลุ่มอื่นๆ ที่กล่าวมาข้างต้น อีกทั้งยังมีความพร้อมในการที่จะสนับสนุนเจ้าชายองค์ใดก็ตามให้ขึ้นเป็นกษัตริย์องค์ใหม่ได้ ซึ่งปัจจัยที่ทำให้กลุ่มของพระนางอลันดอทรงอิทธิพลมากเช่นนี้ มีหลายปัจจัยด้วยกันคือ ประการแรก พระนางทรงมีสมัครพรรคพวกโดยเลือกแต่ผู้ที่ดำรงตำแหน่งสูงๆ ในราชสำนักและเป็นผู้ที่คบหาและมีความใกล้ชิดสนใจในการเรื่องการเมืองการปกครองประเทศเข้ามาเป็นพวกของพระนาง จึงทำให้พระนางสามารถควบคุมอิทธิพลให้ทำตามแผนการที่พระนางทรงคิดไว้อย่างสะดวก ประการที่สอง พระนางอลันดอได้ควบคุมและกำจัดบรรดาพระเจ้าลูกเธอทั้งหลายได้สำเร็จ จึงไม่มีผู้ใดที่จะมาขัดขวางแผนการของพระนางได้ ประการที่สาม พระนางอลันดอ ได้แสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมการวางพระราชนัดดาเหนือพระเจ้านินดุงและพระอัครมเหสีเอก โดยทำให้ทั้งราชสำนักรับรู้ทั่วกันว่า ผู้ที่สามารถทำทลายและไม่เกรงกลัวพระราชนัดดาใดๆ แม้แต่องค์กษัตริย์และพระมเหสีเอกเองก็ไม่สามารถทำอะไรได้นั้นคือ พระนางอลันดอ

จากปัจจัยดังกล่าว เป็นตัวส่งเสริมให้กลุ่มของพระนางอลันดอนั้นทรงอิทธิพลมากในราชสำนักพม่า และเป็นช่วงเวลาที่พระเจ้านินดุงใกล้จะสวรรคตอาจจะมีการผัดแผ่นดินจึงเป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมที่พระนางอลันดอจะดำเนินการตามแผนที่พระนางทรงวางไว้ให้สำเร็จได้ แผนการดังกล่าวนี้คือการแต่งตั้งกษัตริย์พระองค์ใหม่ให้ขึ้นครองบัลลังก์ต่อจากพระเจ้านินดุงคือ เจ้าชายสีป่อ ซึ่งมีปัจจัยหลายประการที่เป็นสาเหตุให้พระนางอลันดอสนับสนุนให้เจ้าชายสีป่อขึ้นเป็นกษัตริย์ ประการแรกในหนังสือเรื่อง พม่าเสียเมือง สะท้อนให้เห็นว่าพระนางอลันดอทรงทราบดีอยู่แล้วว่า เจ้าชายสีป่อมีใจรักใคร่กับพระนางศุภยาลัตมาตั้งแต่ยังทรงบวช ดังความว่า “พระเจ้านีปอไม่มีพระราชหฤทัยผูกพันเสนหาในเจ้าฟ้าศุภยาลัตมาตั้งแต่ยังอยู่ในภิกษุภาวะ” (ศึกฤทธิ์ ปราโมช, 2544: 63) ถ้าพระนางอลันดอได้เจ้าชายสีป่อมาเป็นพระราชบุตรเขย พระนางย่อมสามารถบงการได้อย่างง่ายดาย ประการที่สอง เจ้าชายสีป่อทรงมีคุณสมบัติอยู่ในเกณฑ์ที่จะเข้ารับเป็นกษัตริย์ได้ ดังความว่า “เจ้าฟ้าสีป่อนั้นถึงจะเป็นพระเจ้าลูกเธอชั้นเล็ก ๆ ก็ยังอยู่ในเกณฑ์ที่จะรับรัชทายาทได้ เพราะมีพระราชชนนีเป็นพระมเหสีมีเชื้อประสูติจากเจ้าจอมมารดา” (ศึกฤทธิ์ ปราโมช, 2544: 46) ประการที่สาม พระเจ้าสีป่อทรงมีพระอุปนิสัยที่ทรงเป็นคนหัวอ่อน ดังความว่า “ที่สำคัญนั่นก็คือเจ้าฟ้าสีป่อนั้นทรงเป็นคนอ่อน หากได้ออค์มาเป็นพระราชบุตรเขยแล้วสนับสนุนให้ได้เสวยราชย์ก็จะตกอยู่ใต้อำนาจของเจ้าฟ้าศุภยาลัต ผู้ซึ่งจะเป็นพระมเหสีและตกอยู่ใต้อำนาจของพระนางเองตลอดไป” (ศึกฤทธิ์ ปราโมช, 2544: 46) จากข้อความ นอกจากจะทำให้ทราบถึงลักษณะของพระอุปนิสัยของเจ้าชายสีป่อแล้ว แต่ยังสะท้อนให้เห็นแผนการที่พระนางอลันดอที่วางไว้อย่างแนบเนียนของวิธีการที่ทำให้เจ้าชายสีป่อขึ้นเป็นกษัตริย์ได้สำเร็จ คือพระนางอลันดอให้อัครเสนาบดีกินหูนหมื่นก็เป็นแกนนำในการจัดทำบัญชีรายพระนาม ถ้ามความเห็นชอบจากบรรดาขุนนางคนอื่น ๆ ว่ามีความเห็นที่จะให้ใครขึ้นเป็นกษัตริย์พระองค์ต่อไป ซึ่งผลก็คือ ขุนนางทั้งหลายนั้นลงความเห็นให้เจ้าชายสีป่อสมควรได้รับราชสมบัติเป็นกษัตริย์พระองค์ต่อไป ดังความว่า

...กินหูนหมื่นก็จึงปรึกษาขุนนางในหลดอด วันหนึ่งถึงเรื่องการผัดแผ่นดิน

และถามความเห็นขุนนางว่า เจ้านายองค์ใดจะขึ้นเสวยสิริราชสมบัติต่อไป ในการนี้

กินหูนหมื่นก็ได้ทำบัญชีรายพระนามพระราชโอรสพระเจ้านินดุงทุกพระองค์ แล้ว

ก็บอกกับขุนนางในศาลาลูกขุนว่าใครเห็นเจ้านายพระองค์ใดสมควรจะได้รับ
ราชสมบัติขอให้ขีดไว้ที่ท้ายพระนามในบัญชีได้ตามใจสมัคร ส่วนกินहु่น-หมิ่นก็
นั้นเห็นว่าเจ้าฟ้าสีป่อควรจะได้รับราชสมบัติ จึงขอขีดทำเครื่องหมายไว้ท้ายพระนาม
ก่อนให้เห็นเป็นตัวอย่าง

...ขุนนางทุกคนก็พากันขีดเส้นเครื่องหมายท้ายพระนามเจ้าฟ้าสีป่อเป็น
เอกฉันท์ ไม่มีผู้ใดบังคับขุนนางทั้งปวงก็เห็นพร้อมกันว่า เจ้าฟ้าสีป่อควรจะได้รับ
ราชสมบัติ

(คึกฤทธิ์ ปราโมช, 2544: 59)

จากข้อความดังกล่าวตีความได้ว่า การที่ขุนนางคนอื่น ๆ พากันลงความเห็นเลือกให้
พระเจ้าสีป่อขึ้นเป็นกษัตริย์ก็เป็นผลมาจากการขึ้นเพื่อให้ปฏิบัติตามของอัตราเสนาบดีกินहु่น-หมิ่นก็
เนื่องจากตนเองมีตำแหน่งทางราชการที่สูงกว่าขุนนางคนอื่น ๆ และการกระทำเช่นนี้ จึงเป็นการ
บอกเป็นนัย ๆ ว่าผู้ที่สมควรจะได้ขึ้นเป็นกษัตริย์พระองค์ต่อไปคือ พระเจ้าสีป่อ

หลังจากนั้นบัญชีรายพระนามพระราชโอรสพระเจ้ามินดงที่ผ่านการลงความเห็นจากเหล่า
ขุนนางเสร็จสิ้นแล้ว อัตราเสนาบดีกินहु่น-หมิ่นก็ได้ส่งขึ้นถวายพระนางอเลนันดอ ดังความว่า

กินहु่น-หมิ่นก็นำบัญชีขึ้นขึ้นถวายพระนางอเลนันดอ เพื่อนำขึ้นถวายพระเจ้า
มินดงอีกชั้นหนึ่ง พระเจ้ามินดงทรงรับบัญชีนั้นไปทอดพระเนตรแล้วก็ได้รับสั่ง
ว่าอย่างไร แต่วางบัญชีนั้นไว้ข้างพระที่ การที่มีได้ทรงคัดค้านแต่อย่างใดนั้นก็ถือกัน
ว่าพระเจ้ามินดงพระราชทานอนุมัติแล้ว แต่ความจริงในตอนนั้นพระเจ้ามินดงทรง
พระประชวรหนักมากอยู่แล้ว จะทรงทราบเรื่องความหมายของบัญชีนั้นหรือไม่ก็
ไม่มีผู้ใดทราบ...

(คึกฤทธิ์ ปราโมช, 2544: 59)

จากข้อความข้างต้น แสดงให้เห็นว่าสภาพของพระเจ้ามินดงอ่อนแอเพราะอาการ
ประชวร พระนางอเลนันดอจึงอาศัยช่วงเวลานี้ในการอุปโลกนตัดสินพระทัยแทนพระเจ้ามินดง
ว่าพระราชทานอนุมัติแต่งตั้งเจ้าชายสีป่อให้ขึ้นครองราชย์ต่อไป พระนางอเลนันดอจึงทำให้ผู้อื่น
เห็นว่าการขึ้นเป็นกษัตริย์ของเจ้าชายสีป่อได้รับการอนุมัติจากพระเจ้ามินดงและมีความถูกต้อง

หลังจากพระเจ้ามินดงพระราชทานอนุมัติแล้ว ในวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2421 พระเจ้ามินดง
ก็เสด็จสวรรคต พบว่าเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นหลังจากช่วงนี้ผ่านไปอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะเรื่อง
การทำพระราชพิธีบรมราชาภิเษกเจ้าชายสีป่อ ดังความว่า

เมื่อพระเจ้ามินดงสวรรคตแล้ว กินहु่น-หมิ่นก็พร้อมด้วยเสนาบดีทั้งปวงก็พา
กันเฝ้าเจ้าฟ้าสีป่อยังวัดหลวงกราบบังคมทูลอัญเชิญให้เสด็จขึ้นเสวยสิริราชสมบัติ
เจ้าฟ้าสีป่อก็ปริวิตออกจากภิกขุภาวะแล้วเสด็จเข้ามาประทับ ณ พระราชมณเฑียร
ในพระราชวัง...

พระบรมศพนั้นเปิดให้ราษฎรเข้าถวายบังคมอยู่ถึงเจ็ดวันและผู้คนก็หลั่งไหล
เข้าไปถวายบังคมพระบรมศพ...

เมื่อครบเจ็ดวันแล้วก็แห่พระบรมศพมายังที่บรรจุ...

วันนั้นในตอนเช้าพระเจ้าสีป่อก็ทรงทำพระราชพิธีบรมราชาภิเษกกับพระราชมณเฑียรที่ในวัง เมื่อเสร็จพระราชพิธีนั้นแล้วก็เสด็จฯ มาบรรจุพระศพสมเด็จพระชนกนาถทั้งเครื่องต้น มิได้ผลัดทรงเครื่องขาวให้เสียเวลา...

(คึกฤทธิ์ ปราโมช, 2544: 60-61)

จากข้อความข้างต้น สะท้อนให้เห็นถึงสองเหตุการณ์คือ พระราชพิธีพระบรมศพพระเจ้ามินดง และพระราชพิธีบรมราชาภิเษกพระเจ้าสีป่อ จะพบว่าเหตุการณ์ทั้งสองเกิดขึ้นและจบลงในเวลาที่ไม่นานนัก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะทางฝ่ายที่สนับสนุนเจ้าฟ้าสีป่อให้ขึ้นเป็นกษัตริย์ต้องการให้มีพระราชพิธีบรมราชาภิเษกให้เร็วที่สุดจึงทำการต่าง ๆ รวดเร็วและรวดเร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ และจากเหตุการณ์ข้างต้นก็แสดงให้เห็นว่าผู้ที่มีอำนาจและมีพระบรมเดชานุภาพมากที่สุดตอนนี้เป็นใคร พระเจ้าสีป่อ ดังความว่า “...เจ้าฟ้าสีป่อผู้ซึ่งทรงผนวชเป็นภิกษุอยู่โดยไม่มีผู้ใดรู้จักและไม่มีผู้ใดสนใจนับถือ นั้น บัดนี้ได้เสด็จขึ้นเสวยสิริราชสมบัติกรุงรัตนบุรีแล้ว ทรงไว้ซึ่งพระบรมเดชานุภาพเป็นล้นพ้น หาผู้ใดเสมอเหมือนมิได้” (คึกฤทธิ์ ปราโมช, 2544: 62) ข้อความนี้เป็นเครื่องยืนยันถึงความสำเร็จในแผนการแต่งตั้งรัชทายาทของพระนางอลันดอว่าประสบผลสำเร็จตามพระประสงค์ของพระนางอย่างแท้จริง

2.5 วิธีการขึ้นให้พระนางศุภยลัตเข้าป้อมอำนาจทางการเมือง

หลังจากแผนการแต่งตั้งเจ้าชายสีป่อขึ้นเป็นกษัตริย์องค์ใหม่สำเร็จเป็นไปตามพระประสงค์ของพระนางอลันดอแล้ว ก็เป็นเรื่องง่ายที่พระนางอลันดอจะสนับสนุนให้พระราชธิดาของพระนางทั้งสองขึ้นเป็นพระมเหสีในพระเจ้าสีป่อ เนื่องจากพระนางทรงคาดคะเนเหตุการณ์ไว้ล่วงหน้าก่อนที่พระเจ้าสีป่อจะขึ้นเป็นกษัตริย์ ดังความว่า “...ที่สำคัญนั่นก็คือเจ้าฟ้าสีป่อนั้นทรงเป็นคนอ่อน หากได้ออกมาเป็นพระราชบุตรเขยแล้วสนับสนุนให้ได้เสวยราชย์ก็จะตกอยู่ใต้อำนาจของเจ้าฟ้าศุภยลัต ผู้ซึ่งจะเป็นพระมเหสีและตกอยู่ใต้อำนาจของพระนางเองตลอดไป...” (คึกฤทธิ์ ปราโมช, 2544: 46) จากข้อความนี้ แสดงให้เห็นถึงเจตนาของพระนางอลันดอที่ทรงวางแผนวางไว้ให้สำหรับพระราชธิดาศุภยลัตมาแต่แรกแล้ว ก็คือการให้พระนางศุภยลัตเข้ามามีบทบาททางการเมืองการปกครองด้วยการดำรงตำแหน่งเป็นพระมเหสีของพระเจ้าสีป่อ เพราะถ้าตำแหน่งดังกล่าวตกไปอยู่กับพระราชธิดาพระองค์อื่นพระนางอลันดอก็จะควบคุมบงการได้ยาก

หลังจากที่พระเจ้าสีป่อได้ครองราชย์เป็นกษัตริย์ของพม่าเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ในเวลาต่อมาพระเจ้าสีป่อจึงได้แต่งตั้งพระมเหสี ดังความว่า

...พระราชกรณียกิจต่อไปของพระเจ้าสีป่อก็คือแต่งตั้งพระมเหสี พระเจ้าสีป่อ

นั้นมีพระราชหฤทัยผูกพันเสนหาในเจ้าฟ้าศุภยลัตมาตั้งแต่ยังอยู่ในภิกษุภาวะ เมื่อ

ได้ขึ้นเสวยราชย์แล้วก็ทรงคิด แต่งจะอภิเษกเจ้าฟ้าศุภยลัตให้เป็นพระมเหสีโดยด่วน

(คึกฤทธิ์ ปราโมช, 2544: 63)

จากข้อความนี้ แสดงให้เห็นว่าพระเจ้าสีป่อมีใจรักใคร่พระนางศุภยลัตเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว จึงคิดจะแต่งตั้งพระนางศุภยลัตให้เป็นพระมเหสีโดยทันที แต่ก็ยังปัญหาอยู่ที่ว่าพระนางศุภยลัตนั้นมีพระพี่น้องร่วมพระราชชนนีคือเจ้าฟ้าศุภคยิ ดังความว่า “แต่ก็ยังมิปัญหาอยู่ว่าเจ้าฟ้าศุภยลัตนั้นมีพระพี่น้องร่วมพระราชชนนีอยู่องค์หนึ่งคือ เจ้าฟ้าศุภคยิซึ่งหากจะข้ามไปเสียดูจะไม่งาม

พระเจ้าสีป่อจึงอภิเษกเจ้าฟ้าทั้งสองพระองค์ขึ้นเป็นพระมเหสี” (คึกฤทธิ์ ปราโมช, 2544: 63) จากข้อความ จะเห็นได้ว่าพระนางศุภยลัตได้ขึ้นเป็นพระมเหสีของพระเจ้าสีป่อสำเร็จ ซึ่งถือได้ว่าการทำให้พระราชธิดาเข้าไปมีอำนาจทางการเมืองการปกครองของพระนางอลันทอนั้นประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย ที่สำคัญพระนางศุภยลัตก็ย่อมมีอำนาจมากขึ้นในฝ่ายใน ดังนั้นจึงทำให้กลุ่มผู้มีอำนาจทางฝ่ายพระมเหสีมีมากตามไปด้วยและพร้อมที่จะควบคุมบงการให้เรื่องการเมืองการปกครองเป็นไปตามพระประสงค์ได้ง่ายขึ้น

อภิปรายและสรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์พฤติกรรมของตัวละครพระนางอลันทอนในวรรณกรรมเรื่องพม่าเสียเมือง และวรรณกรรมร่วมสมัยเรื่องอื่น ๆ ข้างต้นนี้ ผลการศึกษาสรุปได้ว่า การที่พระนางอลันทอนเข้าไปมีบทบาททางการเมืองการปกครองของประเทศพม่าได้นั้นมีปัจจัยดังนี้คือ ปัจจัยด้านฐานันดรศักดิ์ ปัจจัยด้านมีสติปัญญาที่เฉลียวฉลาด และปัจจัยด้านพระอุปนิสัยที่ใฝ่สูงและทะเยอทะยานทั้งสาม ปัจจัยดังกล่าวต่างก็เป็นตัวที่ส่งเสริมให้พระนางอลันทอนแสดงบทบาทและวิธีการที่พระนางอลันทอนใช้ในการดำเนินการทางการเมืองมีดังนี้คือ ประการแรกพระนางอลันทอนทรงใช้วิธีการวางพระราชอำนาจเหนือพระเจ้ามินดงและพระอัครมเหสินันมะดอเพื่อแสดงให้เห็นว่าพระนางทรงมีอำนาจมากที่สุดสามารถทำให้ผู้คนยำเกรงอำนาจพระนางได้ ประการที่สองพระนางใช้วิธีการหาสมัครพรรคพวกมาสนับสนุนตนให้มีอำนาจผลก็คือกลุ่มพระนางอลันทอนกลายเป็นกลุ่มของผู้ทรงอิทธิพลและมีบทบาทในราชสำนักพม่าอย่างมาก ประการที่สามพระนางใช้วิธีการกำจัดฝ่ายตรงข้ามที่เป็นปรปักษ์กับพระนางทั้งหมดเพื่อไม่ให้เป็นอุปสรรคกับการเข้าไปมีบทบาททางการเมืองการปกครองของพระนาง ประการที่สี่พระนางใช้วิธีการวางแผนแต่งตั้งเจ้าฟ้าสีป่อขึ้นเป็นกษัตริย์เนื่องจากพระนางทรงสามารถควบคุมพระเจ้าสีป่อให้อยู่ในคำสั่งของพระนางได้พระนางจึงสนับสนุนให้พระเจ้าสีป่อขึ้นเป็นกษัตริย์ได้สำเร็จ โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิธีการสุดท้ายที่พระนางใช้คือวิธีการชักนำให้พระนางศุภยลัตเข้าไปมีอำนาจทางการเมืองการปกครองพม่าด้วยวิธีการอภิเษกสมรสกับพระเจ้าสีป่อซึ่งขณะนั้นได้ดำรงตำแหน่งเป็นกษัตริย์ครองพม่าแล้ว วิธีการข้างต้นที่กล่าวมาทั้งหมดนี้จุดประสงค์ก็เพื่อผลประโยชน์ของกลุ่มพระนางอลันทอนเองที่จะได้ขึ้นมามีบทบาทและมีอำนาจทางการเมืองการปกครองประเทศพม่าต่อไป

รายการอ้างอิง

- คึกฤทธิ์ ปราโมช. (2544). *พม่าเสียเมือง*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ดอกหญ้า.
- ณรงค์ สินสวัสดิ์. (2539). *จิตวิทยาการเมือง*. กรุงเทพฯ: วชิรรินทร์การพิมพ์.
- ประเสริฐอักษร. (2526). *บทละครเรื่อง มหาพม่า (แผ่นดินพระเจ้าสีป่อมินทร์)*. กรุงเทพฯ: องค์การค้าของคุรุสภา ศึกษาภัณฑ์พาณิชย์.
- พัทธา สายหู. (2544). *กลไกของสังคม*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภาคย์พิ. (2560). *บทโทรทัศน์ เรื่องเพลิงพระนาง*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อุดมศึกษา.
- มารศรี สอทิพย์. (2551). *เรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับสมเด็จพระนเรศวรมหาราช: กลวิธี*

การเล่าเรื่องกับการสร้างภาพลักษณ์ (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ:
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมถวิล พิศนาคะ. (2497). **พระเจ้าธีบอ กษัตริย์ราชาธิปไตยองค์สุดท้ายของพม่า**. ธนบุรี: ป. พิศนาคะ.
สุภัตรา ภูมิประภาส และ สุภิดา แก้วสุขสมบัติ. (2559). **ราชินีศุภยาลัต จากนางกษัตริย์สู่สามัญชน**
(Thibaw's Queen). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน.

Myint Thandar Thein. (2556). **เมื่อยุโรปเข้าสู่พม่า จนถึง...พม่าสูญเสียเอกราช**. กรุงเทพฯ:
โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.